

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI**

INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO

Štukljeva cesta 44, 1000 Ljubljana

T: 01 280 36 60

E: gp.irsd@gov.si

www.id.gov.si

Številka: 007-22/2020-17

Datum: 22. 1. 2021

PROGRAMSKE USMERITVE INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2021

I. SPLOŠNO

Na podlagi 2. člena Zakona o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 19/14 in 55/17, v nadaljevanju: ZID-1) bo Inšpektorat RS za delo (v nadaljevanju: inšpektorat) v letu 2021 opravljal naloge inšpekcijskega nadzorstva nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov s področja varnosti in zdravja pri delu, delovnih razmerij, minimalne plače, trga dela in zaposlovanja, dela in zaposlovanja tujcev, sodelovanja delavcev pri upravljanju in stavk, kot tudi opravljal inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem drugih predpisov, ki to izrecno določajo. V skladu z Zakonom o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg in 31/18 – ZOA-A, v nadaljevanju: ZSV) bo opravljal nadzorstvo nad izvajanjem dela javnih socialnovarstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki opravljajo socialnovarstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo. Inšpektorat bo opravljal tudi inšpekcijski nadzor nad zakonitostjo dela izvajalcev postopkov za ugotavljanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij ter zakonitostjo dela komisij, in sicer na podlagi programa rednih nadzorov s tega področja.

Temeljne usmeritve nadzora

Pristojnost inšpektorata na **področju delovnih razmerij** je zelo široka in raznolika, saj zajema številne institute, ki so urejeni z več kot 70 predpisi. Poleg siceršnje obravnave prejetih **prijav** vsako leto spremljamo tista področja, ki se glede na dejansko ugotovljene kršitve, kot rezultat inšpekcijskih nadzorov, odražajo kot najbolj tvegana z vidika zagotavljanja pravnega varstva delavcev. V letu 2020 so področje nadzora delovnih razmerij močno zaznamovale tudi posledice koronavirusne bolezni, ki se je zanesla in razširila na območju Slovenije, zaradi česar je bila za celotno državo kar dvakrat razglašena epidemija. Inšpektoratu je bilo podeljenih več novih pristojnosti ter posledično tudi pooblastil. Z namenom **omilitve in odprave posledic koronavirusne bolezni** je bila namreč **sprejeta nova normativna ureditev**, poleg intervencijske zakonodaje pa so bili sprejeti tudi številni odloki Vlade RS za zajezitev in obvladovanje koronavirusne bolezni. V okviru intervencijske zakonodaje so bili, z namenom ohranitve delovnih mest, sprejeti različni začasni ukrepi, in sicer ukrep delnega povračila nadomestila plače delavcem na začasnem čakanju na delo, ukrep nadomestila plač delavcem zaradi odrejene karantene ali nezmožnosti opravljanja dela zaradi višje sile in ukrep delnega subvencioniranja skrajšanega polnega delovnega časa, ki sodijo v delovno področje inšpekcijskega nadzora inšpektorata. Omenjene institute bomo nedvomno poostreno nadzirali ves čas trajanja ukrepov, pa tudi po morebitnem poteku trajanja ukrepov, saj inšpektorat kršitve ugotavlja tudi za nazaj. Ravno tako je bila inšpektoratu začasno podeljena pristojnost za nadzor nad izvajanjem prvega odstavka 39. člena Zakona o nalezljivih boleznih (Uradni list, RS, št. 33/06-UPB, 49/20-ZIUZEOP, 142/20 in 175/20 – ZIUOPDVE; v nadaljevanju: ZNB), in sicer velja ukrep do 31. 12. 2021 z možnostjo podaljšanja (za 6 mesecev). Omenjena določba se nanaša na začasne ukrepe, ki jih lahko odredi Vlada RS, kadar z ukrepi, določenimi z ZNB, ni mogoče preprečiti, da se v Republiko Slovenijo занesejo in v njej razširijo nalezljive bolezni. Sprejeti začasni ukrepi pa se nanašajo na določitev pogojev za potovanja v državo, v kateri obstaja možnost okužbe z nevarno ali nalezljivo boleznijo, prepoved oziroma omejitev gibanja

prebivalstva na okuženih ali neposredno ogroženih območjih, prepoved gibanja po šolah, kinodvoranah, javnih lokalih in drugih javnih mestih, dokler ne preneha nevarnost širjenja nalezljive bolezni ter na omejitev ali prepoved prometa posameznih vrst blaga in izdelkov.

Vsekakor bomo pri izvajanju našega dela pozorni tudi na posledice vpliva COVID-19 na spoštovanje preostalih institutov, ki sodijo v nadzor inšpektorata. Zavedamo se, da imajo obstoječe razmere številne neugodne posledice za gospodarstvo, s tem pa posledično tudi na delovna razmerja, in predvidevamo, da bodo v letu 2021 dobile še nove razsežnosti. V letu 2021 tako pričakujemo povečanje števila prijav, zato načrtujemo tudi manjše število **usmerjenih nadzorov**, ki jih bomo glede na obstoječe stanje izvajali z nekoliko drugačnimi poudarki. Več pozornosti kot usmerjenim nadzorom vnaprej določenih gospodarskih panog bomo namreč namenili izvajanju posameznih institutov delovnopravne zakonodaje, kar bomo lahko po novi metodologiji spremljali tudi v obliki prejetih prijav. V letu 2020 smo namreč v informacijskem sistemu IS IRSD, ki služi beleženju in analizi podatkov o našem delu, vzpostavili tudi spremljanje prijav po posameznih institutih. Povedano pomeni, da lahko spremljamo in ocenimo tveganja tudi po vsebini in številu prijav o posameznih vrstah kršitev pravic delavcev (na primer plačilo za delo, evidence o izrabi delovnega časa in tako dalje), medtem, ko smo do sedaj na podlagi statističnih podatkov lahko ocenjevali tveganja glede posameznih kršitev pravic le po dejansko ugotovljenih kršitvah in izrečenih ukrepih.

Na področju nadzora delovnopravne zakonodaje že več let ugotavljamo največ kršitev v zvezi s **plačilom za delo**, ki vključuje tudi **regres** za letni dopust. Ob tem je treba poudariti, da smo navedene institute tudi poostreno nadzirali. Najbolj izstopajo kršitve v zvezi z regresom, plačilnim dnem, beležimo pa tudi številne kršitve v zvezi z izdajo pisnega obračuna o plači. Zato bomo v letu 2021, enako kot v preteklem letu (v sodelovanju s Finančno upravo RS), posebno pozornost v okviru celoletnega poostrenega nadzora posvetili temu področju. Hkrati bomo preverjali spoštovanje določb Zakona o minimalni plači (Uradni list RS, št. 13/10, 92/15 in 83/18, v nadaljevanju ZMinP), ki predstavlja najnižjo možno mesečno plačo, ki pripada zaposlenemu delavcu za polni delovni čas, tudi v primeru, če bi bila njegova plača po kolektivni pogodbi ali pogodbi o zaposlitvi sicer nižja. Iz minimalne plače pa so izvzeti vsi dodatki, določeni z zakoni in drugimi predpisi ter s kolektivnimi pogodbami, del plače za delovno uspešnost in plačilo za poslovno uspešnost, dogovorjeno s kolektivno pogodbo ali pogodbo o zaposlitvi. Pri tem bomo na podlagi poziva Državnega sveta RS, ki je bilo podano ob obravnavi Poročila o delu Inšpektorata RS za delo za leto 2019, pozorni tudi na način obračuna minimalne plače ter nadomestil plače. Ravno tako smo bili s strani predstavnikov delojemalcev opozorjeni, da so delodajalci zaradi nepravilnega razumevanja ZMinP napačno obračunavali doplačilo do minimalne plače.

Iz ugotovitev inšpekcijskih nadzorov, vsebine prijav in iz drugih informacij, ki jih prejemo, še vedno ugotavljamo, da delodajalci ne vodijo **evidenc o izrabi delovnega časa** v skladu z zakonom, pri čemer že več let opozarjamo, da je Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti (Uradni list RS, št. 40/06, v nadaljevanju: ZEPDSV) pomanjkljiv. Zato imajo inšpektorji velike težave pri ugotavljanju kršitev instituta delovnega časa ter zagotavljanja odmora in počitkov, do katerih še vedno prihaja, kar posledično dolgoročno vpliva tudi na zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu delavcev. Ocenjujemo, da bi bila sprememba omenjenega zakona več kot dobrodošla. V letu 2021 bomo pozorni tudi na morebitne kršitve v zvezi z izrabo letnega dopusta.

Pri izvajanju inšpekcijskega nadzora bomo v letu 2021 prav tako posebej pozorni na tako imenovane **prekarne oblike dela**, do katerih lahko prihaja tudi v okviru spletnih platform, ki v Sloveniji postajajo vse bolj razširjena oblika izvajanja storitev oziroma morebitnega opravljanja dela. Predpostavljamo, da postaja uporaba storitev, ki jih lastniki spletnih platform ponujajo preko spleta, vse bolj pogosta, tudi zaradi obstoječe epidemiološke situacije. Prekarne oblike dela namreč v praksi še naprej ostajajo problem. Delodajalci se še vedno precej pogosto odločajo zanje, delavcem pa se tako znižuje raven delovnopravnih in socialnih pravic. Celotna pristojnost inšpektorata na tem področju temelji na drugem odstavku 13. člena Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16 in 15/17 – odl. US, v nadaljevanju: ZDR-1), po katerem ni dopustno opravljati dela na podlagi pogodb civilnega prava, če obstajajo elementi delovnega razmerja v skladu s 4., v povezavi z 22. oziroma 54. členom tega zakona, razen v primerih, ki jih določa zakon (na primer

začasno in občasno delo upokojencev). Menimo, da število kršitev, ki jih ugotavlja inšpektorat, ne odraža dejanskega razmaha tega pojava v praksi. Pri tem je treba upoštevati, da je ugotavljanje tovrstnih kršitev precej dolgotrajno in kompleksno, saj se ugotovljena kršitev pogosto nanaša na večje število delavcev, pri čemer je treba za vsakega delavca posebej ugotavljati in dokazovati obstoj vsakega od elementov delovnega razmerja. Ob tem moramo biti hkrati tudi pozorni, ali je morda delovno mesto sistemizirano oziroma ali obstajajo razlogi za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Menimo, da nas na tem področju še vedno čakajo številne aktivnosti, kljub temu, da smo po naši oceni v mnogih obravnavanih primerih z našim delovanjem na tem področju posledično dosegli zaposlitev delavcev.

Pri izvajanju inšpekcijskih nadzorov bomo pozorni tudi na morebitno **zagotavljanje dela delavcev drugemu uporabniku** v nasprotju s predpisi. Gre za tako imenovano atipično obliko dela, katera je v praksi neredko prisotna. Zagotavljanje dela delavcev uporabniku je sicer v skladu z zakonom vsako zagotavljanje dela delavcev, ki ga pravna ali fizična oseba, s katero ima delavec sklenjeno pogodbo o zaposlitvi, nudi uporabniku, pri katerem delavec opravlja delo pod nadzorom in v skladu z navodili uporabnika ali pretežno uporablja sredstva za opravljanje dela, ki so del delovnega procesa uporabnika. V praksi pa ugotavljamo, da delavce pogosto »posredujejo« k uporabniku delodajalci, ki nimajo dovoljenj oziroma niso vpisani v register ali v evidenco, temveč delavce uporabniku zagotavljajo pod krinko pogodb o poslovnem sodelovanju, pri čemer pa ima dejansko razmerje vse znake instituta zagotavljanja dela delavcev uporabniku. Zato bomo z aktivnostmi na tem področju nadaljevali tudi v letu 2021.

V skladu z določilom 23. člena Zakona o čezmejnem izvajanju storitev (Uradni list RS, št. 86/04 in 8/10, v nadaljevanju: ZČmIS) izvaja inšpektorat usmerjen nadzor nad tujimi delodajalci z vidika skladnosti čezmejnega izvajanja storitev z določbami tega zakona. Usmerjen nadzor se opravi na podlagi ocene tveganja, v okviru katere se opredelijo sektorji in okoliščine, v katerih tuji delodajalci najpogosteje čezmejno izvajajo storitve z napotnimi delavci oziroma v katerih so najpogosteje ugotovljene kršitve. Tako bomo v letu 2021 z usmerjenim nadzorom spremljali tudi **tuje delodajalce, ki izvajajo čezmejne storitve v Sloveniji oziroma napotujejo delavce na delo v Slovenijo.**

V letu 2020 smo zaznali opazen porast zaprosil za strokovno pomoč, kar pripisujemo tudi novi intervencijski zakonodaji, saj so se tako delavci kot tudi delodajalci ter njihovi predstavniki in drugi deležniki pogosto na nas obračali z zaprosili s tega področja. Na področju delovnih razmerij bomo tudi v letu 2021 v največji možni meri opravljali svojo preventivno vlogo ter ozaveščali vse deležnike o njihovih pravicah oziroma obveznostih, tako v obliki obveščanja javnosti, kot tudi **nudenja strokovne pomoči** posameznim vlagateljem.

Inšpektorat si bo na področju delovnih razmerij, enako kot na ostalih delovnih področjih, še naprej prizadeval za čim bolj **strokovno in poenoteno delo vseh inšpektorjev**, in sicer v obliki usposabljanj (po potrebi le preko spletnih aplikacij, če razmere ne bodo dopuščale drugačnih načinov srečanj), delavnic, ki so se v preteklosti izkazale za zelo učinkovite, kot tudi v obliki nudenja strokovnih in drugih navodil ter po potrebi priprave različnih vzorcev posamičnih aktov, ki služijo namenu poenotenja dela.

Tudi v letu 2021 želimo prispevati h učinkoviti prepoznavi, preprečevanju, obvladovanju in razreševanju problematike, katero zaznavamo pri izvajanju svoje vloge na področju delovnih razmerij. Zato si bomo prizadevali za čim bolj tvorno sodelovanje z nadzornimi in drugimi državnimi organi, socialnimi partnerji, nevladnimi organizacijami ter drugimi deležniki, s katerimi se srečujemo pri opravljanju našega dela, in sicer tako na sistemski, kot tudi na operativni ravni.

Leto 2020 je tudi **področje varnosti in zdravja pri delu** zaznamovala epidemija koronavirusne bolezni. Širjenje SARS-CoV-2 je tako imelo močan vpliv tudi na delovanje pristojnih inšpektorjev s tega področja, saj je bilo podrejeno **preprečevanju širjenja novega koronavirusa ter varovanju delavcev**. Glede na izkušnje v preteklem letu se bodo tveganja zaradi širjenja novega koronavirusa prenesla v leto 2021, kar smo upoštevali tudi v programskih usmeritvah.

Na področju varnosti in zdravja pri delu bomo tudi v letu 2021 posebno pozornost namenili **izvajanju akcijskega načrta Resolucije o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu 2018-2027** (Uradni list RS, 23/18; v nadaljevanju: ReNPVZD18-27). V njem so določeni

ukrepi, ki se bodo izvajali do vključno leta 2021 ter izvajalci teh ukrepov, pomembno vlogo pa ima tudi inšpektorat. Akcijski načrt v delu, v katerega se aktivno vključuje inšpektorat, predvideva zmanjševanje števila nezdod pri delu za 20 % do leta 2027, ravno tako zagotovitev varne uporabe nevarnih kemičnih snovi v delovnem procesu ter nadomeščanje nevarnih kemikalij z manj nevarnimi in zagotovitev kakovostnega izvajanja strokovnih nalog varnosti pri delu. V letu 2021 bo delovanje inšpektorata povezano tudi s preprečevanjem kostno-mišičnih obolenj na delovnih mestih, s čimer bomo sledili kampanji EU OSHA iz Bilbaa ter pripravi in izvajanju programa izdelave in spodbujanja uporabe spletnih orodij za ocenjevanje tveganj OiRA skupaj z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Kot že omenjeno, se bomo morali tudi v letu 2021 spoprijeti z izzivi, ki jih bo prinašal **SARS-CoV-2**. Stopnji razširjenosti morebitnih okužb ter strategiji Vlade RS in medicinske stroke bo skladno z dodeljenimi pristojnostmi sledilo usmerjeno, po potrebi tudi prioritarno delovanje inšpektorata. V zvezi s tem načrtujemo tudi aktivno sodelovanje z ostalimi nadzornimi organi.

Ker smo v letu 2020 ponovno ugotavljali, da na področju varnosti in zdravja pri delu ni bilo zaznati večjega napredka ter da delovanje tako delodajalcev, kakor tudi strokovnih delavcev, delavcev in njihovih predstavnikov ni zadosti aktivno in strokovno, bomo v letu 2021 dodatno vlogo namenili njihovem **ozaveščanju in usposabljanju**. Prav tako bi želeli aktivno vplivati na delovanje **specialistov medicine dela** v sodelovanju z ostalo medicinsko stroko.

Posebno pozornost skladno z možnostmi bomo namenili tudi **strokovnemu usposabljanju pristojnih inšpektorjev**, in sicer z organiziranjem lastnih usposabljanj in delavnic ter udeležbo inšpektorjev na drugih seminarjih, posvetih ali usposabljanjih. S tem želimo dvigniti strokovno raven inšpektorjev ter zagotoviti enotno izvajanje inšpekcijskih nadzorov in enotno ukrepanje. Zelo pomembno bo tudi dosledno izvajanje strokovnega usposabljanja in uvajanja v delo novo zaposlenih inšpektorjev.

V letu 2021 inšpektorat ne načrtuje izvajanja večjega števila **usmerjenih nadzorov**, bodo pa akcije nadzora glede na pozitivne izkušnje iz preteklosti trajale dalj časa. Ponovno bomo posebno pozornost namenili dejavnosti gradbeništva, ki predstavlja eno od najnevarnejših dejavnosti. Ravno tako bomo izvajali akcijo »represntativni vzorec«, v okviru katere opravljamo nadzore pri s strani računalnika naključno izbranih delodajalcih. Ta akcija je pomembna s stališča zmanjševanja števila delodajalcev, ki še nikoli niso imeli inšpekcijskega nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu. Omenjena akcija v letu 2020 zaradi izrednih razmer ter dodelitve novih pristojnosti in prioritete inšpektorjem ni bila izvedena v predvidenem obsegu. Ker v preteklem letu zaradi istih razlogov tudi nekaterih drugih načrtovanih akcij nismo izvedli, izvedbo teh akcij načrtujemo v letu 2021. To velja za akcijo glede zagotavljanja varnega dela v dejavnosti gozdarstva ter glede zagotavljanja osebne varovalne opreme v industriji. V letu 2020 se je ponovno izpostavila problematika opravljanja delovnega procesa na varni delovni opremi, zato bomo ta dejavnik tveganja v letu 2021 vključili v izvedbo akcije, ki jo bomo izvajali glede osebne varovalne opreme v industriji. Ponovno bomo pozornost namenili tudi upravljanju z viličarji.

Tudi v letu 2021 bomo skrbeli za ažurno in strokovno obravnavo vseh prejetih **prijav**, prav tako pa to velja tudi za prejeta zaprosila za posredovanje odgovorov v smislu nudenja **strokovne pomoči**.

V zadnjih letih ugotavljamo, da se **povečuje število na inšpektorat prijavljenih nezdod pri delu**. Ker prav tako še vedno ocenjujemo, da veliko nezdod delodajalci vseeno ne prijavijo na inšpektorat, bomo v letu 2021 temu namenili večjo pozornost kot v preteklih letih. Inšpektorji bodo v zvezi s tem opravljali inšpekcijske nadzore na podlagi prejetih prijav ali pridobljenih informacij s strani Policije, Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije in Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. Prav tako bodo pristojni inšpektorji obravnavali vse tiste nezdode pri delu, o katerih bomo obveščeni in zaradi katerih je prišlo do smrti delavcev, je ali bi lahko bilo ogroženo življenje delavcev, ali je prišlo do težjih poškodb delavcev.

Tudi v letu 2021 bomo nadaljevali z aktivnim sodelovanjem z resornim ministrstvom, predvsem pri pripravi nove zakonodaje, pri pripravi sprememb zakonodaje, na področju tolmačenja izvajanja zakonodaje ter na področju izmenjav primerov dobrih praks z različnih področij.

Socialna inšpekcija nadzira izvajanje ZSV in predpisov, izdanih na njegovi podlagi, pri javnih socialnovarstvenih zavodih, koncesionarjih ter pravnih in fizičnih osebah, ki opravljajo socialnovarstvene storitve ter so vpisani v register zasebnikov in pravnih oseb (v nadaljevanju: izvajalci dejavnosti socialnega varstva), opravlja nadzor nad izvajanjem drugih zakonov ali na njihovi podlagi izdanih predpisov, ki določajo javna pooblastila ali druge naloge posameznim izvajalcem dejavnosti socialnega varstva, ter nadzor nad izvajanjem nalog, ki jih ta zakon nalaga občinam, zlasti preverjanje obsega mreže javne službe, za katero je zadolžena občina, in soglasij k cenam storitev, ki jih izdajajo pristojni občinski organi.

Socialna inšpekcija nadzira tudi izvajanje ZSV in predpisov, izdanih na njegovi podlagi, pri fizičnih in pravnih osebah, za katere obstaja sum, da opravljajo dejavnost socialnega varstva brez vpisa v register zasebnikov in pravnih oseb iz 67. člena ZSV.

Pri pripravi **letnega programa dela** upoštevamo pretekle ugotovitve in pogosteje zaznane nepravilnosti ter morebitne predloge ministrstva, pristojnega za socialno varstvo (v skladu z drugim odstavkom 105. člena ZSV).

Socialna inšpekcija bo tudi v letu 2021 na področju delovanja centrov za socialno delo **prednostno obravnavala pobude**, iz katerih bo mogoče sklepati, da bi očitana nepravilnost **ogrožala koristi otrok**, in tiste, v katerih se očita nepravilnosti s področja obravnave **nasilja v družini**. Ukrepi za zajezitev širjenja koronavirusne bolezni so med drugim vplivali na povečanje stresa v družinah in povečanje konfliktnih situacij med družinskimi člani, zato se je po zaznanih podatkih zvišalo število tistih, ki se na centre za socialno delo obračajo po pomoč zaradi nasilja v družini oziroma ureditve razmerij med otroki in starši po razpadu družinske skupnosti.

Na področju obravnave **nasilja v družini** bomo zato posebno pozornost posvetili prvemu odzivu na informacije o nasilju v družini in oblikovanju načrtov pomoči za žrtve nasilja. V nadzoru bomo pregledali ravnanje najmanj 8 centrov za socialno delo oziroma 20 enot centrov za socialno delo.

Na najmanj 8 centrih za socialno delo oziroma 20 enotah centrov za socialno delo bo izveden nadzor nalog, povezanih s predhodnim svetovanjem in oblikovanjem mnenj v nepravdnih postopkih **urejanja razmerij med otroki in starši po razpadu zakonske skupnosti**.

Pri najmanj 6 centrih za socialno delo oziroma 18 enotah centrov za socialno delo bo izveden nadzor izvajanja nalog s področja **skrbništva**.

Zaradi povečanega števila prijav, ki vsebujejo očitek o predolgem **času odločanju v postopkih uveljavljanja pravic iz javnih sredstev**, bo pri najmanj 6 centrih za socialno delo oziroma 18 enotah centrov za socialno delo izveden nadzor s tega področja.

Zaradi razumljivih ukrepov za zajezitev širjenja novega koronavirusa izvajalci institucionalnega varstva ne morejo izvajati storitve v skladu z veljavnimi predpisi. V kolikor bo epidemiološka situacija omogočila izvajanje storitve v skladu z veljavnimi predpisi, bomo preverili zakonitost uveljavljanja **pravic do institucionalnega varstva** pri najmanj 18 izvajalcih institucionalnega varstva za starejše od 65 let.

Na področje **nudenja pomoči starejšim** se veže tudi nadzor nalog občin pri organiziranju in izvajanju socialne oskrbe. Nadzor bomo izvedli v najmanj 20 občinah.

V skladu z 8. členom ZID-1 lahko inšpektor glede na okoliščine primera in v okviru svojih pooblastil prosto presoja glede svetovanja in pomoči ter izbire ukrepov, s katerimi zagotovi izvajanje oziroma spoštovanje zakonov in drugih predpisov. Na podlagi izkušenj iz prejšnjih let bo socialna inšpekcija nadaljevala s poudarjanjem **svetovalne vloge** in s tem uveljavljala temeljno poslanstvo inšpekcije – s svojimi aktivnostmi zagotoviti izvajanje oziroma spoštovanje zakonov in drugih predpisov, katerih izvajanje nadzira. S svetovanjem želimo v večji meri preprečiti, da bi prihajalo do kršitev predpisov, saj je zaradi specifičnosti socialnovarstvene dejavnosti izrednega pomena, da se delovni odnos, katerega ključni element je sodelovanje med uporabnikom in izvajalcem pri soustvarjanju možnih rešitev, ne prekine zaradi kršitev

predpisov oziroma zaradi suma kršitev predpisov. Svetovalno vlogo bomo izvajali predvsem z nudenjem tako imenovane strokovne pomoči, javno objavo stališč in mnenj socialne inšpekcije v zvezi z zakonitostjo ravnanj izvajalcev socialnovarstvene dejavnosti ter tudi z neposrednim svetovanjem v posameznih regijah, seveda, če bo to dopuščala epidemiološka situacija. Ocenjujemo, da si izvajalci dejavnosti za zagotavljanje koristi uporabnikov praviloma želijo delovati zakonito in strokovno in da do kršitev prihaja zaradi različnih razlogov, ki bi se jim lahko izognili ob čimprejšnjem svetovanju, ki bi bilo na voljo ob prvih znakih motenj v delovnem odnosu med uporabnikom in izvajalcem.

Usmeritve inšpektorata pri drugih aktivnostih

V letu 2020 smo na inšpektoratu nadaljevali delo na področju **upravljanja s tveganji**, skladno z našo **vizijo biti strokoven, učinkovit in ugleden organ**. Na podlagi sprejete Strategije o upravljanju s tveganji bomo tudi v bodoče spremljali izvajanje ukrepov, sprejetih na podlagi identificiranih tveganj oziroma težav, s katerimi se srečujemo pri izvajanju naših nalog za dosego zastavljenih ciljev na vseh nivojih oziroma v vseh organizacijskih enotah. Poleg tega bomo posodabljali register tveganj, sestavljen iz registrov tveganj petih področij dela znotraj inšpektorata (nadzor delovnih razmerij, nadzor varnosti in zdravja pri delu, socialna inšpekcija, projektna enota za izvajanje projektov, podporne dejavnosti). Prav tako bomo spremljali, ali sprejeta strategija ustreza poslanstvu in viziji inšpektorata ter ali prispeva k doseganju ciljev inšpektorata. V registru tveganj sprejetim ciljem na področju delovnih razmerij ter varnosti in zdravja pri delu – izvajanje inšpekcijskih nadzorov oziroma zagotavljanje njihovega učinkovitega izvajanja, poznavanje, razumevanje in (pravilna) uporaba predpisov ter nudenje strokovne pomoči oziroma nudenje strokovne pomoči v rokih, ki ne posegajo v pravice predlagateljev – sledimo tudi s programskimi usmeritvami. S temeljnimi usmeritvami nadzorov sledimo tudi cilju, ki smo si ga zadali na področju socialne inšpekcije, in sicer doseči zakonitost izvajanja nalog izvajalcev socialnovarstvene dejavnosti. Tem ciljem smo v registru tveganj dodali tudi cilje podpornih funkcij, to so razvoj kompetenc zaposlenih, gospodarno in učinkovito poslovanje organa ter zakonito in pravočasno upravljanje informacij in dokumentarnega gradiva. Tudi v letu 2021 bomo izvajali naloge za dosego zastavljenih ciljev podpornih funkcij, več o tem, kot tudi o doseganju ciljev projektne enote za izvajanje projektov, ki so promocija ustvarjanja ustreznega delovnega okolja za zaposlene, izvajanje postopkov mirnega reševanja sporov in ustreznega administrativno-finančna podpora pri izvedbi projekta, pa v nadaljevanju.

Zgolj z dobro **strokovno usposobljenimi uslužbenci je mogoče zagotoviti kakovost opravljenega dela**. Tako iz Konvencije MOD št. 81 o inšpekciji dela kot iz ZID-1 in Zakona o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 43/07 – uradno prečiščeno besedilo in 40/14, v nadaljevanju: ZIN) izhaja, da ima inšpektor pravico in dolžnost izpopolnjevati svoje strokovno znanje in se usposablja za opravljanje svojih nalog. Tudi Zakon o javnih uslužbencih (Uradni list RS, št. 63/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 69/08 – ZTFI-A, 69/08 – ZZavar-E, 40/12 – ZUJF, 158/20 – ZIntPK-C in 203/20 – ZIUPOP DVE) določa, da se ima javni uslužbenec pravico in dolžnost usposablja na delovnem mestu in izpopolnjevati svoje strokovno znanje po določenem programu in po napotitvi nadrejenega. Zato bomo tudi v letu 2021 uslužbenecem zagotovili različna usposabljanja, predvsem na tistih področjih, ki doživljajo največ sprememb. Usposabljanje prispeva tudi k boljšemu poenotenju postopkov inšpekcijskega nadzora ter odločanja. Usposabljanja bomo izvajali predvsem v obliki delavnic, na katerih se bodo uslužbenci podrobno seznanili z načini reševanja konkretnih problemov s področja inšpekcijskega nadzora in drugih področij dela, če bodo seveda epidemiološke razmere to dopuščale. Tematike določamo na podlagi aktualnih potreb, izhajamo pa tudi iz pobud uslužbenecov. Z letnim načrtom izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja uslužbenecov inšpektorata bomo določili podrobnejše vsebine, vrste in namene usposabljanj.

Z željo po čim bolj učinkovitem in odzivnem delu si bomo še naprej prizadevali za **kadrovsko krepitev inšpektorata**. Ob velikem številu prijav kršitev (v letu 2020 smo jih prejeli prek 9 tisoč) in vse večji zahtevnosti nadzorov, ob dodatnih pristojnostih in pooblastilih, ki jih dobivamo praktično vsako leto, še posebej izpostavljeno je bilo to v preteklem letu in se še nadaljuje – na podlagi intervencijske zakonodaje, in nenazadnje glede na število poslovnih subjektov v Republiki Sloveniji, je lahko delo inšpektorata učinkovito zgolj z dodatnimi zaposlitvami. Zato si bomo prizadevali za okrepitev inšpektorata tako pri številu **inšpektorjev** kot pri **podpornih službah**, brez katerih tudi inšpekcijsko delo ne more potekati brezhibno. Poleg že

predstavljenih aktivnosti na področju upravljanja s tveganji je vse več zahtev tudi na področju varovanja osebnih podatkov, informacij javnega značaja, vse več je zahtev na področju digitalizacije in izmenjave podatkov med organi, zagotavljanja številnih drugih informacij in dokazil državljanom, na kadrovskega področju, vse bolj zahtevno je tudi področje ocenjevanja notranjega nadzora javnih financ, na katerem so za leto 2021 predvidene precejšnje spremembe. Nadaljevali bomo tudi prizadevanja za okrepitev inšpektorata s **strokovnimi pomočniki**, ki bi lahko inšpektorjem pomagali pri številnih administrativnih obremenitvah.

Enako kot v preteklih letih bomo stremeli k čim bolj učinkovitem **povezovanju z drugimi državnimi institucijami**, tako v smislu preventivnega kot tudi represivnega delovanja. Še naprej želimo dobro sodelovati z **resornim ministrstvom**, tako z vidika zagotavljanja informacij o ugotovitvah inšpekcijskih nadzorov, kot s predlogi za spremembe predpisov, ki izhajajo iz teh ugotovitev. Ohranjali bomo tudi dobro sodelovanje z **Varuhom človekovih pravic**, ki je v svojem letnem poročilu za leto 2019 prav komunikacijo z Inšpektoratom RS za delo izpostavil kot **zgod odličnega sodelovanja**. Enako si bomo prizadevali biti dejavno povezani s **socialnimi partnerji, nevladnimi organizacijami** ter **drugimi deležniki** na trgu dela.

Inšpektorat v skladu z drugim odstavkom 14. člena ZID-1 **prednostno obravnava** prijave, iz katerih nedvoumno izhaja verjetnost:

- da bodo izpolnjeni pogoji za izdajo prepovedne odločbe iz 19. člena zakona ali
- da gre za kršitev pravic večjega števila delavcev pri zavezancu na podlagi predpisov, za nadzor nad katerimi je pristojen inšpektorat.

Tudi v letu 2021 bomo poleg tega, kot že navedeno, izvedli različne **usmerjene nadzore**, ki bodo naravnani na posamezno skupino subjektov nadzora, na spoštovanje posameznih delovnopравниh institutov, ali na izvajanje predpisov v določeni dejavnosti, s poudarkom na področjih, ki po oceni tveganja zahtevajo dodatno pozornost. Z izvajanjem nadzora bomo poskušali oceniti aktualno stanje na posameznih področjih in okrepiti prisotnost pri posebej izpostavljenih subjektih oziroma dejavnostih. Ugotovitve inšpektorjev lahko pomembno prispevajo tudi k oblikovanju predlogov za spremembe predpisov. Posamezne usmerjene nadzore bomo prilagodili tudi glede na sprotne kazalnike. Usmerjene nadzore podrobneje predstavljamo v III. poglavju.

Z izdajanjem upravnih ureditvenih in prepovednih odločb bomo ohranjali svojo vlogo **ureditvenega organa**. Pomemben del nalog inšpektorata pa izhaja tudi iz njegove vloge kot **prekrškovnega organa**. Zoper zavezance, pri katerih bomo ugotovili kršitve predpisov, katerih izvajanje nadziramo, predvsem tiste, ki kršijo pravice več delavcem, povratnike in podobne, bomo restriktivno ukrepali s ciljem zagotoviti bodoče spoštovanje predpisov.

Inšpektorat bo tudi v letu 2021 uresničeval svojo s predpisi določeno **preventivno vlogo** in tako v skladu 4. členom ZID-1 nudil **strokovno pomoč** delodajalcem in delavcem – glede izvajanja zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti.

Še naprej bomo sodelovali pri pripravi zakonov in podzakonskih aktov ter v različnih medresorskih delovnih skupinah in komisijah, ki obravnavajo tudi vsebine s področja dela inšpektorata, kot so medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi, komisija vlade za preprečevanje dela in zaposlovanja na črno in medresorska delovna skupina za spremljanje implementacije Zakona o čezmejnem izvajanju storitev.

Konferenco Inšpektorata RS za delo, ki naj bi bila v letu 2020 že 18. po vrsti, bomo v luči razmer z novim koronavirusom poskušali izvesti v letu 2021. Z vsakoletno konferenco želimo opozoriti na po naši oceni aktualno tematiko s področja dela inšpektorata, tokrat s področja delovnih razmerij. Izbrana tematika bo namenjena prekršnim oblikam dela.

Na **mednarodnem področju** bo v letu 2021 za inšpektorat največji izziv sodelovanje pri predsedovanju Slovenije Svetu EU v drugi polovici leta. Zato bo prvo polovico leta med drugim zaznamovala **priprava enega od dogodkov slovenskega predsedovanja**, in sicer organizacija in izvedba **sestanka Odbora glavnih inšpektorjev za delo pri Evropski komisiji** (SLIC – Senior Labour Inspectors Committee), ki bo predvidoma meseca oktobra. V letu 2020 je bilo načrtovano ocenjevanje inšpektorata, ki ga vsako leto v državah članicah izvaja Evropska

komisija, vendar so ga zaradi epidemioloških razmer prestavili. Trenutno je novi predlagani termin **ocenjevanja** leto 2021, vendar dokončne uskladitve in potrditve še nimamo.

Inšpektorat bo poleg tega na mednarodnem področju opravljal tudi druge naloge, ki izhajajo iz članstva v SLICU. Aktivno bomo sodelovali tudi pri izpolnjevanju sprejetih mednarodnih obveznosti Republike Slovenije, ki izhajajo iz Konvencije MOD št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini, iz Evropske socialne listine ter številnih direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu in delovnih razmerij, sprejetih v okviru EU – predvsem v smislu zagotavljanja podatkov in poročanja v zvezi s temi dokumenti.

Inšpektorat je vključen tudi v **sistem IMI**, spletno platformo, ki nacionalnim, regionalnim in lokalnim organom EU omogoča hitro in preprosto sodelovanje. Inšpektorat pristojnim organom drugih držav članic EU na podlagi njihovih prošenj zagotavlja izvedbo preverjanj, pregledov in preiskav, kar vključuje pridobivanje informacij s strani delodajalcev, ki napotujejo delavce v druge države članice EU, ki jih pristojni organi v državi napotitve potrebujejo za izvajanje učinkovitega nadzora. Upravno sodelovanje vključuje tudi pošiljanje in vročanje dokumentov. Sistem IMI se prav tako uporablja za sodelovanje pri izvrševanju sankcij – tako je naloga inšpektorata poleg upravnega sodelovanja tudi vročanje odločb, ki nalagajo sankcije delodajalcem, če je odločbo izdal pristojni organ države napotitve, vendar je ni mogel vročiti v skladu s predpisi države napotitve. Še naprej si bomo prizadevali za pravočasno in kakovostno izmenjavo informacij ter pomoč pri izvrševanju sankcij.

V letu 2019 je bil z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta ustanovljen **Evropski organ za delo** (ELA), katerega poslanstvo je podpirati skladnost in usklajevanje med državami članicami pri izvrševanju zakonodajnih aktov EU na področju mobilnosti delavcev in koordinacije sistemov socialne varnosti ter zagotavljati dostop do informacij za posameznike in delodajalce v zvezi s čezmejno mobilnostjo delavcev. Na tej podlagi je bila v letu 2020 oblikovana skupina strokovnjakov na področju inšpekcijskega nadzora, v kateri sodeluje tudi naš predstavnik, in katere glavne naloge so bile usmerjene v izdelavo orodij ter postopkov za koordinacijo in pomoč članicam za uspešno izvedbo usklajenih in skupnih inšpekcijskih nadzorov (CJI). Ti naj bi se v okviru ELA začeli izvajati že v letu 2021, vanje pa bo upoštevalje naše pristojnosti vključen tudi inšpektorat. Delovna skupina počasi zaključuje svoje naloge, izvedeno je bilo tudi že usposabljanje inšpektorjev. Za ta namen je inšpektorat imenoval dve inšpektorici, ki bosta v nadaljevanju pridobljeno znanje in veščine prenesli na druge inšpektorje, ki bodo vključeni v CJI. Države članice so imenovali tudi prve uradnike za zvezo – za prvo 2-letno obdobje, ki bodo usklajevali dejavnosti med ELO in članicami. Slovenija je za to nalogo izbrala uslužbenko inšpektorata.

Na podlagi številnih že predstavljenih nalog, pristojnosti in pooblastil inšpektorata, je nujno tudi stalno dopolnjevanje in posodabljanje **informacijskega sistema** inšpektorata (IS IRSD). Poleg tega je v letu 2021 predvidena tudi vključitev inšpektorata v projekt digitalne transformacije na področju trga dela in sociale, katere cilj naj bi bila posodobitev informacijskega okolja inšpektorata, kar bo za nas pomemben zalogaj. Podrobnosti projekta za zdaj še niso znane.

Kot vsako leto bomo pozornost posvetili vsebinam na **spletni strani inšpektorata**, da bodo informacije o delu inšpektorata ter različna mnenja in pojasnila na čim bolj jasen in razumljiv način predstavljena javnosti ter da bodo na voljo vse potrebne informacije. Javnosti bomo, tako kot do zdaj, napovedovali svoje aktivnosti ter jo obveščali o svojih ugotovitvah in izrečenih ukrepih. Skrbeli bomo, da bodo informacije ter različna mnenja in pojasnila, pomembna za delo naših uslužbencev, slednjim dostopna na **intranetu inšpektorata**.

Vzporedno z aktivnostmi delovanja sistema upravljanja s tveganji in izpolnjevanja načel celovitega okvira notranjega kontroliranja, kjer so vključena tudi področja etike, korupcije in integritete, bomo obvladovanje tveganj spremljali v okviru **načrta integritete**, ki ga bomo sproti posodabljali in spremljali zavezanost in izpolnjevanje sprejetih ukrepov ter obravnavali morebitne odklone od dovoljenih ravnanj.

Pri tem bomo še posebej pozorni na področje obravnave prijav in zaščite prijavitelja. Pri vodenju različnih postopkov, ki jih vodimo na organu, z izpolnjevanjem sprejetih ukrepov med drugim

zmanjšujemo tveganja tudi na področju upoštevanja nasprotij interesov ter prekoračitve pooblastil oziroma nespoštovanja dolžnega ravnanja uslužbencev organa.

Še naprej bomo aktivni tudi pri uresničevanju obveznosti do zaposlenih na podlagi ocenjenih tveganj in sprejetih ukrepov za **zagotavljanje zdravega in varnega dela** kot tudi **promocije zdravja**.

Projekt Odpravimo konflikte na delovnem mestu – ozaveščanje o možnosti posredovanja v sporu med delavcem in delodajalcem ter svetovanje delodajalcem, ki je financiran iz sredstev Evropskega socialnega sklada (80 %) in pripadajoče udeležbe Republike Slovenije (20 %), bomo v letu 2021 izvajali predzadnje leto, projekt namreč traja do konca novembra 2022. Tudi peto leto bo Projektna enota delovala v skladu s predvidenimi cilji in namenom projekta, ki so: **promoviranje in izvajanje mirnega razreševanja sporov** med delavci in delodajalci ter **opolnomočenje delodajalcev glede zagotavljanja dostojnega dela zaposlenih**, zlasti varnega in zdravega delovnega okolja, z namenom preprečevanja delovnih sporov.

Zaradi epidemije koronavirusne bolezni smo morali v letu 2020 prilagoditi izvedbo naših delavnic, saj so številni ukrepi omejevali združevanje ljudi v zaprtih prostorih nad določenim številom (nad 50, nad 10 ali nad 7 oseb in podobno). Začeli smo izvajati predavanja na daljavo s pomočjo telekomunikacijske opreme, da pa smo lahko zagotovili izvedbo predavanj prek spleta, smo se povezali z zunanjim izvajalcem. V letu 2021 bo Projektna enota nadaljevala z **izvedbo delavnic in predavanj** na daljavo, prek spleta. Razširili bomo nabor tem spletnih predavanj, dvignili kakovost izvedbe in obstoječe vsebine nadgradili z najbolj aktualnimi, povezanimi s COVID-19, tako na področju varnosti in zdravja pri delu (zaščitni ukrepi in preventivno ravnanje delodajalcev v zvezi z zamejitvijo širjenja novega koronavirusa), kot na področju delovnih razmerij (delo na domu, izraba letnega dopusta, čakanje na delo, višja sila in podobno). Ta predavanja bomo posneli in predvajali na spletnih dogodkih. Kakor hitro bo mogoče, bomo predavanja začeli izvajati tudi na delavnicah v živo po vsej Sloveniji.

Če bo to mogoče, bomo nadaljevali z aktivno **udeležbo na strokovnih posvetih, konferencah in srečanjih** v skladu z zastavljenimi cilji projekta, čeprav bodo po vsej verjetnosti izvedeni na daljavo, prek spleta. Pri tem bomo podobno kot doslej sodelovali z različnimi združenji in organizacijami delodajalcev ter delavcev oziroma z institucijami s področja trga dela in zaposlovanja ter gospodarstva, kot so Zavod RS za zaposlovanje, točke SPOT, resorno ministrstvo in podobno. Tudi v letu 2021 si bomo prizadevali krepiti sodelovanje s sindikati oziroma z združenji, ki povezujejo delavce.

Zaradi epidemije COVID-19 smo morali v letu 2020 omejiti tudi število izvedenih srečanj v živo v **mediacijah**, prav tako je bila dovršen del leta omejena izvedba uradnih ur osebno v prostorih inšpektorata. Posredovanje v sporih smo tako morali marsikdaj izvajati v obliki telefonskih razgovorov ali pa smo izvedbo mediacije odložili za nedoločen čas. Način našega dela bo tudi na tej podaktivnosti v letu 2021 seveda odvisen od ukrepov, povezanih z zamejitvijo omenjene bolezni.

Predvidoma bomo v letu 2021 že lahko izdali oziroma objavili **priročnik za pripravo na strokovni izpit iz varnosti in zdravja pri delu**, ki ga v skladu s sprejetimi cilji projekta pripravljamo v času trajanja projekta. Nadaljevali bomo tudi z usposabljanjem in poglobljanjem znanja ter veščin na področjih, ki jih potrebujemo pri izvajanju projektne dela.

II. POROČILO O DELU INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2020

Inšpektorat bo na podlagi 7. člena ZID-1 pripravil poročilo o svojem delu za preteklo koledarsko leto in ga predložil resornemu ministrstvu, da ga bo posredovalo v nadaljnjo obravnavo Vladi Republike Slovenije, Državnemu zboru Republike Slovenije in generalnemu direktorju Mednarodnega urada za delo. Vlada Republike Slovenije poročilo predloži tudi Ekonomsko-socialnemu svetu. Stališče do letnega poročila o delu inšpektorata na podlagi 6. člena ZID-1 sprejme tudi Svet inšpekcije dela.

III. USMERJENI NADZORI S PODROČJA DELOVNIH RAZMERIJ IN S PODROČJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

V letu 2021 bodo inšpektorji izvajali različne usmerjene nadzore nad spoštovanjem zakonov in drugih predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu (VZD) ter s področja delovnih razmerij. Nekatere usmerjene nadzore bomo izvajali kot **poostrene celoletne nadzore**, druge pa kot **akcije nadzora**, ki jih bomo izvajali pretežno v krajših intervalih, na območju celotne države in z večjim številom inšpektorjev hkrati.

A. Usmerjeni nadzori, ki se bodo izvajali na obeh področjih nadzora

1. Poostren nadzor nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu in akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih

Dejavnost gradbeništva je ena od dejavnosti, v katerih najpogosteje ugotavljamo kršitve na področju varnosti in zdravja pri delu, zato bomo usmerjen nadzor na tem področju ponovno izvajali skozi vse leto, dvakrat v tem obdobju (pomladi in jeseni) pa bomo izvedli povečano dejavnost, ko bodo na gradbiščih hkrati prisotni vsi razpoložljivi inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu. Nadzor bo potekal na klasičnih gradbiščih, prijavljenih po Uredbi o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (uredba), in na deloviščih, na katerih se opravljajo kratkotrajnejša dela. Na gradbiščih in deloviščih bomo preverjali izvajanje ukrepov, ki so v skladu z minimalnimi zahtevami iz priloge IV uredbe, ter uporabo in zagotavljanje uporabe osebne varovalne opreme. Nadzirali bomo tudi izpolnjevanje obveznosti naročnikov, koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu in (glavnih) izvajalcev.

Glede na to da v tej dejavnosti zelo pogosto ugotavljamo tudi številne in raznolike kršitve s področja delovnopravne zakonodaje, bomo v letu 2021, enako kot v preteklem letu, izvajali akcijo nadzora na začasnih in premičnih gradbiščih tudi na področju nadzora delovnih razmerij. Stremimo k odkrivanju in preprečevanju kršitev delovnopravne zakonodaje ter predpisov o varnosti in zdravju pri delu ter v primeru ugotovljenih kršitev tudi k ukrepanju.

Upoštevač dejstvo, da delodajalci v tej dejavnosti uporabljajo široko paleto pravnih podlag za opravljanje dela, bomo na področju nadzora delovnih razmerij nadzirali izvajanje določb v zvezi s prepovedjo opravljanja dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, določb, ki urejajo zagotavljanje dela delavcev drugemu uporabniku in določb Zakona o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 1/18 – uradno prečiščeno besedilo in 31/18, v nadaljevanju: ZZSDT) ter določb ZČmIS, pri čemer bomo posebej pozorni na tuje delodajalce, ki izvajajo čezmejne storitve v Republiki Sloveniji oziroma napotujejo delavce na delo v Slovenijo. Ravno tako bomo pri izvajanju akcije pozorni na obstoj morebitnih indikatorjev za prepoznavo trgovine z ljudmi.

Pri preverjanju izvajanja predpisov si bomo pomagali tudi s podatki Zavoda RS za zaposlovanje. Hkrati bomo pozorni na vodenje evidenc o izrabi delovnega časa, kot tudi na izvajanje določb o delovnem času in zagotavljanju počitkov ter izrabi letnega dopusta.

B. Usmerjeni nadzori s področja delovnih razmerij

1. Poostren nadzor nad izvajanjem 131., 134. in 135. člena ZDR-1 in Zakona o minimalni plači

Že vrsto let so kršitve določb glede plačila za delo najpogosteje ugotovljene kršitve na področju nadzora delovnih razmerij. Glede na to da je področje ocenjeno kot tvegano za kršitve pravic večjemu številu delavcev ter da zagotavljanje omenjenih pravic predstavlja temelj za eksistenco delavcev, bo inšpektorat tudi v letu 2021 nadaljeval tako z rednim kot usmerjenim nadzorom pri delodajalcih glede instituta plačila za delo, pri tem izpostavljam institut izplačila regresa, nenazadnje pa tudi glede zagotavljanja pravic po ZminP. Pri nadzoru minimalne plače bomo še posebej pozorni na dejansko izvajanje izvzema zakonsko določenih dodatkov iz minimalne plače. Preverjali bomo tudi način obračuna minimalne plače ter nadomestil plače. Namen poostrenega nadzora je, da tako s preventivnimi kot z represivnimi ukrepi dosežemo, da

delodajalci svoje obveznosti, ki hkrati predstavljajo temeljne pravice delavcev, izpolnjujejo pravočasno.

Vsekakor bomo tudi v letu 2021 redno opravljali nadzore v okviru svojih kadrovskih in drugih zmožnosti, pri čemer ocenjujemo, da je neizplačevalcev regresa bistveno več, kot jih lahko, kljub vsem naporom, dejansko ugotovimo. Zato bomo poostren nazor na tem področju izvajali skozi celo leto, predmet nadzora pa bodo tako večji kot tudi manjši delodajalci. S stalnim izvajanjem nadzora želimo tako delodajalcem kot delavcem sporočiti, da je pravica do regresa za letni dopust neodtujljiva, pomembna pa je tudi z vidika tesne povezave s koriščenjem letnega dopusta, ki je namenjen obnovi psihofizičnih sposobnosti delavcev. Pri izbiri ukrepov bomo, tako kot v vseh drugih primerih, upoštevali teže kršitve in spremljali predobravnavanost delodajalcev, morebitno ponavljanje istovrstnih kršitev pa strogo upoštevali v okviru **načela sorazmernosti pri izbiri ukrepov**.

2. Poostren nadzor nad izvajanjem odpovedi pogodb o zaposlitvi iz poslovnega razloga ter nad zagotavljanjem letnih dopustov

V letu 2020 smo v okviru zaprosil za strokovno pomoč zabeležili številna vprašanja glede odpovedi pogodb o zaposlitvi iz poslovnega razloga, predvsem v zvezi z nepravilnim zagotavljanjem izrabe letnega dopusta, neredko smo prejeli tudi prijave domnevnih kršitev s tega področja.

Po naših pričakovanjih se bodo posledice gospodarske krize, ki izvirajo iz nastalih razmer zaradi širjenja COVID-19, v večji meri odrazile šele v letu 2021. Zato je namen poostrenega nadzora spremljati stanje v omenjenih segmentih in tako preprečevati kršitve, v primeru ugotovljenih kršitev pa ustrezno ukrepati.

Poostren nadzor nad spoštovanjem določb delovnopravne zakonodaje glede instituta odpovedi pogodb o zaposlitvi iz poslovnega razloga ter glede zagotavljanja izrabe letnih dopustov v skladu s predpisi bomo izvajali skozi vse leto. Posebej bomo pozorni na to, ali je delodajalec spoštoval določbe o odpovedi večjemu številu delavcev ter s tem v zvezi določbe Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Uradni list RS, št. 42/07 – uradno prečiščeno besedilo in 45/08 – ZArbit). Ravno tako bomo še posebej pozorni, ali je delodajalec delavcem omogočil izrabo letnega dopusta v skladu z ZDR-1.

Poostren nadzor bomo opravljali v vseh izpostavljenih dejavnostih, ki jih bomo sproti zaznali na podlagi prejetih prijav.

3. Akcija nadzora delovnopravne zakonodaje v dejavnosti proizvodnje kruha, svežega peciva in slaščic ter pri delodajalcih, ki zagotavljajo hitro prehrano

Pri delodajalcih v dejavnosti proizvodnje kruha, svežega peciva in slaščic, katere izvajanje tudi v slabih epidemioloških razmerah leta 2020 ni bilo niti prepovedano niti omejeno, že več let nismo izvajali akcije nadzora, zato smo se odločili, da jo izvedemo v letu 2021. V okviru akcije bomo opravljali nadzor tudi pri delodajalcih, ki zagotavljajo hitro prehrano. Namen akcije je pridobiti sliko izvajanja delovnopravne zakonodaje pri omenjenih delodajalcih z vidika najbolj izpostavljenih institutov.

Tako bomo pri izvajanju akcije posebno pozornost namenili pravnim podlagam za opravljanje dela, in sicer izvajanju določb 13. člena ZDR-1, zagotavljanju dela delavcev drugemu uporabniku ter zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev, s poudarkom na prepoznavanju morebitnih indikatorjev, ki bi nakazovali na trgovino z ljudmi. Pozorni bomo tudi na izvajanje institutov delovnega časa, nočnega dela, varstva posebnih kategorij delavcev in zagotavljanje počitkov ter letnega dopusta, ob vodenju evidence o izrabi delovnega časa.

V akciji bomo sodelovali z Zavodom RS za zaposlovanje, in sicer v obliki izmenjave podatkov. Po potrebi bomo k sodelovanju povabili tudi Tržni inšpektorat RS in Finančno upravo RS.

V letu 2021 bomo na področju delovnih razmerij pri izvajanju vseh inšpekcijskih nadzorov (tako usmerjenih kot tudi drugih) poseben poudarek namenili pravilnemu

izvajanju začasnih ukrepov, sprejetih z intervencijsko zakonodajo, in z njimi povezanih odlokov, ki sodijo v pristojnost inšpektorata. Kot že uvodoma predstavljeno, gre za naslednječasne ukrepe: ukrep delnega povračila nadomestila plač delavcem na začasnem čakanju na delo, nadomestila plač delavcem zaradi odrejene karantene ali nezmožnosti opravljanja dela zaradi višje sile, delnega subvencioniranja skrajšanega polnega delovnega časa ter za spoštovanje določil prvega odstavka 39. člena ZNB.

C. Usmerjeni nadzori s področja varnosti in zdravja pri delu

1. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, izbranih na osnovi metodologije naključnih števil (reprezentativni vzorec)

Akcijo bomo predvidoma izvajali preko celega leta. Pri tem bomo ugotavljali spoštovanje osnovnih zahtev s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri naključno izbranih delodajalcih. Tako bo v letu 2021 naključno izbranih vsaj 1000 delodajalcev, pri katerih bodo inšpektorji opravili nadzor, načrtujemo pa, da bi bilo število nadzorovanih delodajalcev lahko tudi večje, odvisno od števila drugih obravnavanih zadev. Inšpektorji bodo ugotavljali predvsem spoštovanje določil glede ocenjevanja tveganj, usposabljanja delavcev za varno delo, zagotavljanja preventivnih zdravstvenih pregledov, zagotavljanja varnega in zdravega delovnega okolja, zagotavljanja varne delovne opreme ter prijavljanja nezgod pri delu.

2. Akcija nadzora delodajalcev v gozdarski dejavnosti

Izvedbo te akcije smo načrtovali že za leto 2020, ker pa je zaradi izrednih razmer nismo mogli izvesti, jo načrtujemo za leto 2021. Podatki za leto 2018 kažejo, da smo v dejavnosti gozdarstva izrekli skoraj največ ukrepov na 100 opravljenih nadzorov, takoj za dejavnostjo gradbeništva. Ker so pristojni inšpektorji tudi v letu 2019 ugotavljali slabše stanje pri delu v gozdu, bo v letu 2021 temu področju namenjena posebna pozornost. Nadzor bomo opravljali nad izvajalci vseh del v gozdu, s poudarkom na uporabi osebne varovalne opreme, strokovne usposobljenosti in upoštevanja pravil varnega dela v gozdarstvu, ki se nanašajo na podiranje dreves, vleko in spuščanje lesa, zagotavljanje prve pomoči, delo v skupini. Akcijo bomo izvedli skupaj z gozdarsko inšpekcijo.

3. Akcija nadzora zagotavljanja uporabe osebne varovalne opreme (OVO) in varne delovne opreme

Zagotavljanje OVO delavcem in njena uporaba predstavljata zahtevo, ki je delodajalci ne izvajajo v obsegu in na način, kot bi jo morali skladno z veljavno zakonodajo. To izhaja iz ugotovitev opravljenih inšpekcijskih nadzorov pri delodajalcih, pri katerih se ni mogoče izogniti tveganjem za varnost in zdravje pri delu in kjer tveganj ni mogoče v zadostni meri omejiti s tehničnimi sredstvi kolektivnega varstva ali z ustrežno organizacijo dela. Inšpektorji vedno pogosteje ugotavljajo, da OVO še vedno v mnogo primerih ni namenska in ne varuje delavcev pred dejanskimi tveganji, ki nastopajo v delovnih procesih, ali pa ni pregledana in preizkušena. Velikokrat je to tudi posledica neprimerne opredelitve lastnosti OVO v internih aktih delodajalca. Delodajalci se še vedno premalo zavedajo, da ni dovolj, da OVO le priskrbijo, temveč so z vso odgovornostjo dolžni tudi zagotavljati, da jo delavci uporabljajo.

Namen akcije bo ugotoviti, kakšno OVO zagotavljajo delodajalci delavcem v industriji. Ugotavljali bomo ustreznost Izjave o varnosti z oceno tveganja glede uporabe OVO, prav tako bodo inšpektorji nadzirali, ali je OVO ustrezno in namensko opredeljena. V okviru akcije bomo nadzirali tudi skladnost OVO s predpisi glede oblikovanosti in njene izdelave, preverjali bomo ustreznost OVO glede na dejanske razmere na delovnem mestu, ugotavljali ustreznost vzdrževanja OVO ter nadzirali praktično usposobljenost delavcev za pravilno uporabo OVO. Inšpektorji bodo ugotavljali tudi, ali delodajalci sploh zagotavljajo delavcem OVO ter na kakšen zagotavljajo njeno uporabo. V sklopu nadzorov bodo prav tako preverjali ustreznost CE označevanja OVO, ES Izjavo o skladnosti, označevanje in navodila za njeno uporabo.

Med izvajanjem akcije bomo preverjali tudi uporabo varne delovne opreme. Delodajalec mora delavcem stalno zagotavljati varno delovno opremo ter jo obdobjno pregledovati. Ker v praksi

delodajalci izvajanje teh zahtev pogosto kršijo, bodo v letu 2021 inšpektorji preverjali to zakonodajno zahtevo, in sicer tako v industriji kakor tudi v drugih dejavnostih, kjer se delovna oprema pogosteje uporablja in predstavlja visoko raven tveganja. V nadzorih bodo inšpektorji pregledovali tudi ustreznost viličarjev in usposobljenost njihovih upravljavcev.

Pri vseh navedenih usmerjenih nadzorih na področju varnosti in zdravja pri delu v letu 2021 bomo upoštevali tudi epidemiološke razmere ter ukrepe Vlade RS za preprečevanje širjenja novega koronavirusa, tako da bodo pristojni inšpektorji nadzirali tudi izvajanje ukrepov za preprečevanje širjenja SARS-CoV-2 in zaščito delavcev.

D. Drugi usmerjeni nadzori

Poleg navedenih usmerjenih nadzorov se bo inšpektorat vključeval v nekatere v skupne evropske akcije nadzora in na povabilo v akcije nadzora drugih domačih organov nadzora oziroma bo z drugimi organi nadzora opravljal skupne usmerjene nadzore, če bo izpostavljena problematika posegala na delovno področje inšpektorata. Inšpektorji bodo sodelovali tudi v nekaterih skupnih akcijah nadzora, organiziranih v okviru regijskih koordinacij.

E. Ostalo

V skladu z Zakonom o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (Uradni list RS, št. 1/07, 85/09) je inšpektorat posebej sprejel tudi Program rednih inšpekcijskih nadzorov pri izvajalcih postopkov za ugotavljanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij v letu 2021.

IV. ZAKLJUČEK

Inšpektorat bo tako s preventivnimi kot tudi s kaznovalnimi aktivnostmi prispeval k spoštovanju zakonodaje iz svoje pristojnosti. Glede na ugotovitve in dejansko zaznano problematiko bomo po potrebi navedenim programskim usmeritvam dodali tudi nove aktivnosti.

Pripravili:

Jasmina Rakita Cencelj, direktorica inšpekcije
Slavko Krištofelc, direktor inšpekcije
Peter Stefanoski, direktor inšpekcije
Branka Knafelc, vodja službe
Tanja Cmrečnjak Pelicon, sekretarka
Romana Košorok, sekretarka

Jadranko Grlić
glavni inšpektor